

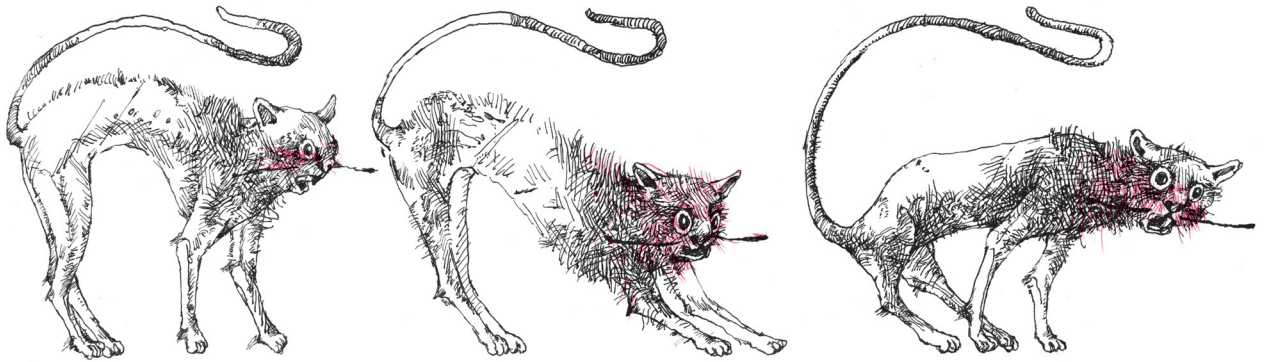
V RÍŠI VÍL A ŠKRIATKOV

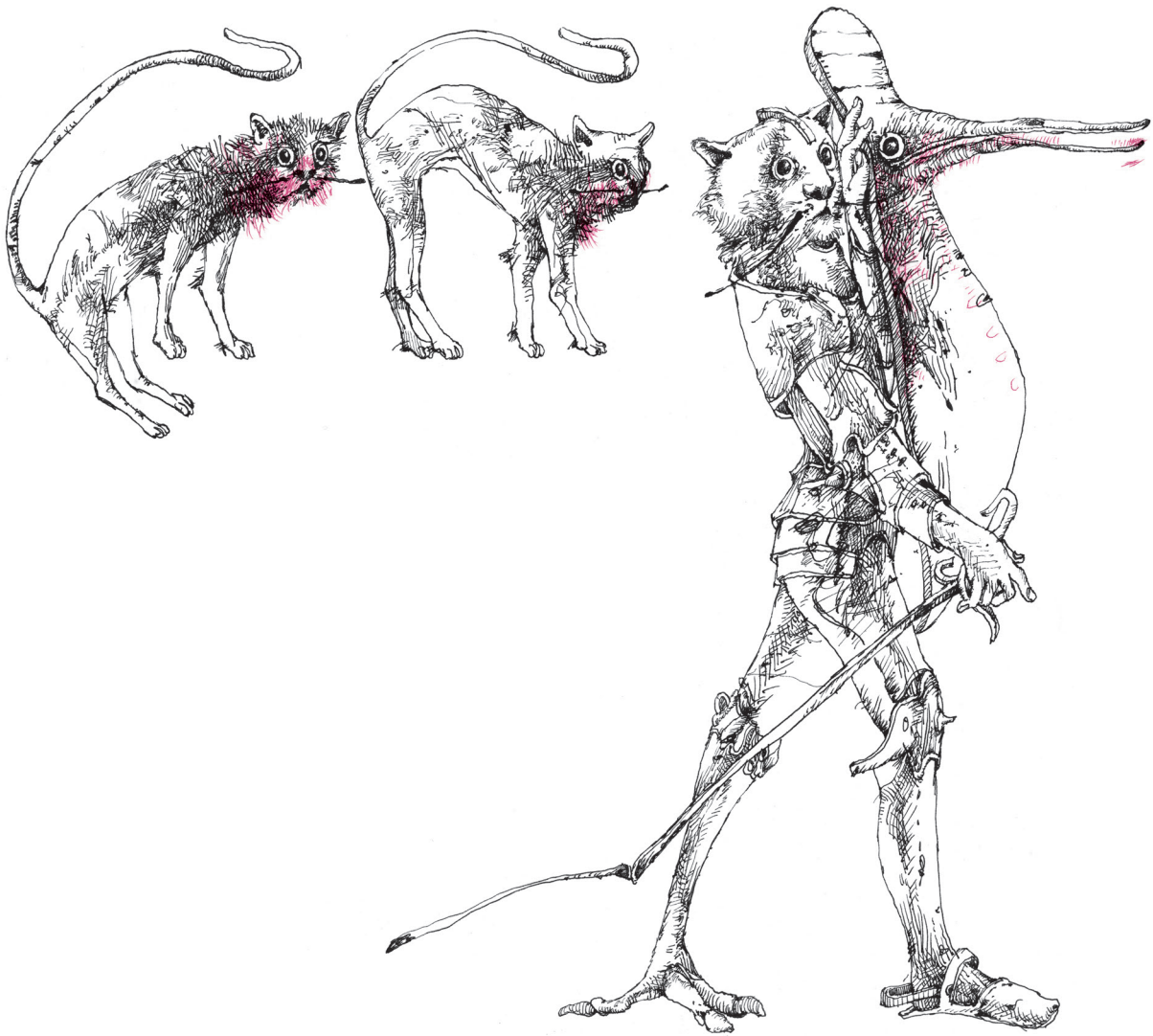
POVESTI
Z BRITSKÝCH
OSTROVŮV

Pověsti z Britských ostrovů

V RÍŠI VÍL A ŠKRIATKOV

Povesti z Britských ostrovov

Marianna Oravcová

Ilustrácie Dušan Kállay

Translation © Marianna Oravcová 1987, 2022

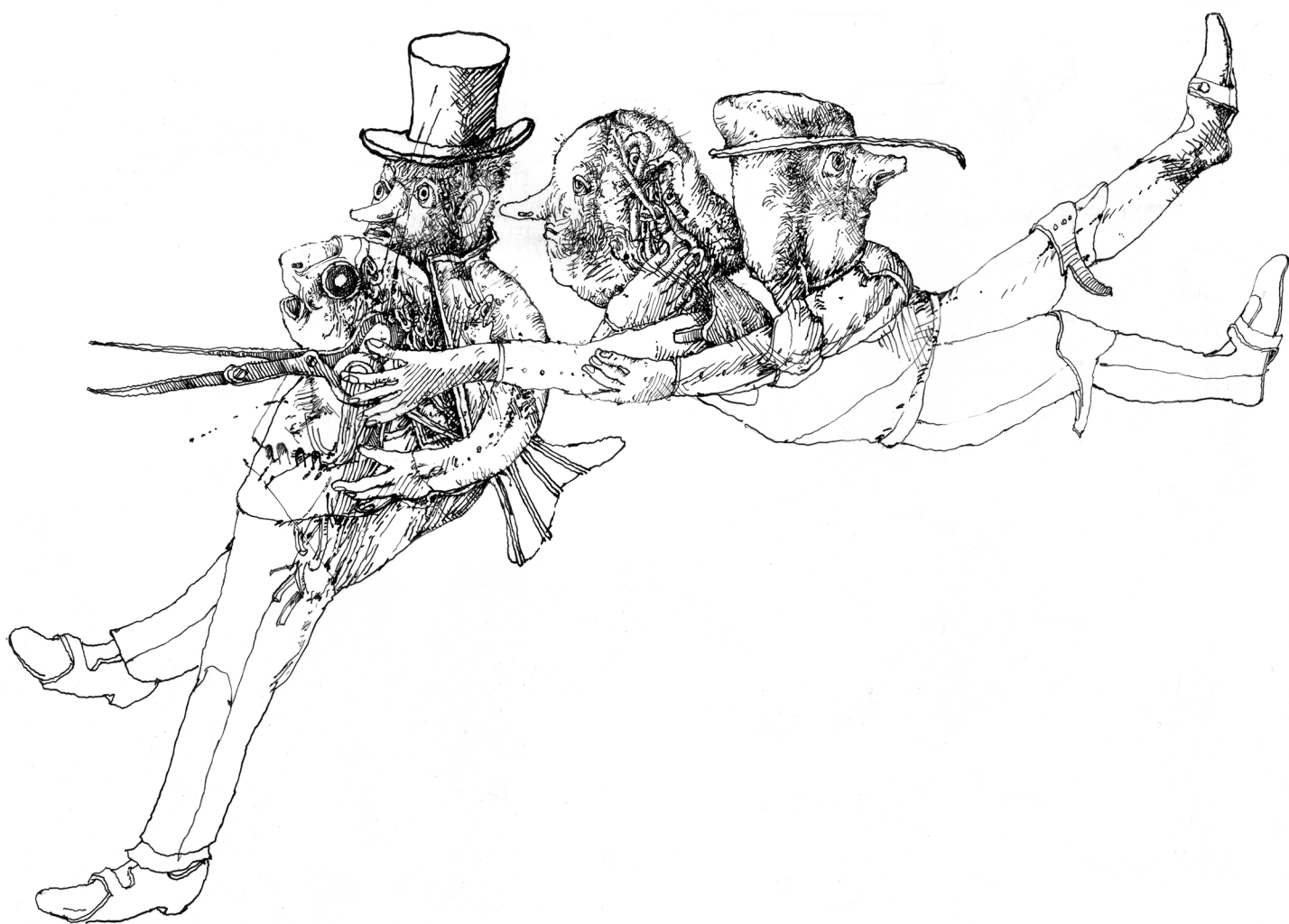
Illustrations © Dušan Kállay 1987

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2022

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie reprodukovat ani šíriť v nijakej forme ani nijakými prostriedkami, či už elektronickými alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného, alebo budúceho informačného systému a podobne bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-556-5702-8

Anglicko

KAPITÁN GRIMM A JEHO SLUHA BOUNDEL

Je to už veľmi dávno, čo prišli Dáni do Lindsey, ale ešte dávnejšie žil v Lindsey muž menom Malý Grimm. Malý veru vôbec nebol, naopak, Grimm bol vysoký a mocný a bol to statočný kapitán ako jeho otec, starý otec a všetci jeho predkovia až do siedmeho kolena.

Kapitán Malý Grimm sa plavil po ďalekých moriach, bol v cudzích krajinách, bojoval i obchodoval. Na svojich cestách veľa videl a spoznal. Na jednej plavbe sa dozvedel, že dánsky kráľ má dva zázračné kamene, ktoré stačí v čase sucha poriadne vyšibať lieskovými prútmi a spustí sa prepotrebný dážď. A potom sa znova všetko rozzeľená, dobytok má sýtu pašu a ľuďom sa dobre darí.

Práve v tom čase bolo v anglickej krajine už dlhý čas strašne sucho. Dobytok hynul od hladu, lebo široko-ďaleko nebolo ani vody, ani stebľa zelenej trávičky, obilie schlo na koreni a ľudia treli biedu.

Kapitán Grimm si povedal, že keď niet inej pomoci, vyberie sa na svojej pevnej lodi do Dánska a privezie tie kamene domov, čo by sa čo robilo, len tak ľuďom v Anglicku pomôže.

Ako si predsavzal, tak aj urobil. Pripravil sa na cestu, vystrojil veľkú, pevnú loď a vzal so sebou verného sluhu Boundela, ktorý bol vysoký a mocný ako on sám. Podvečer pristali pri dánskych brehoch a za tmy sa potajomky prikradli k miestu, kde kamene ležali. Všade naokolo panovala tíšina, nikde ani človečika. Zázračné kamene nik nestrážil, lebo boli také obrovské, že sa zatiaľ veru nenašiel nik, kto by ich čo i len o kúsok podvihol, a tak kráľ pre ne pokojne spával. Ale kapitán Grimm a sluha Boundel boli siláci, s akými nik nerátal! Grimm rýchlo schytil jeden kameň, Boundel druhý kameň — ej,

veru to bola poriadna ťarcha —, naložili si ich na chrbát a ponáhľali sa k lodi. Len čo kamene zložili na palubu, loď začala klesať ku dnu tak rýchlo, že im neprichodilo inak, iba povyhadzovať ostatný náklad do mora. Napli všetky plachty, ale aj tak sa plavili len horko-ťažko, lebo voda siahala až po samý okraj lode.

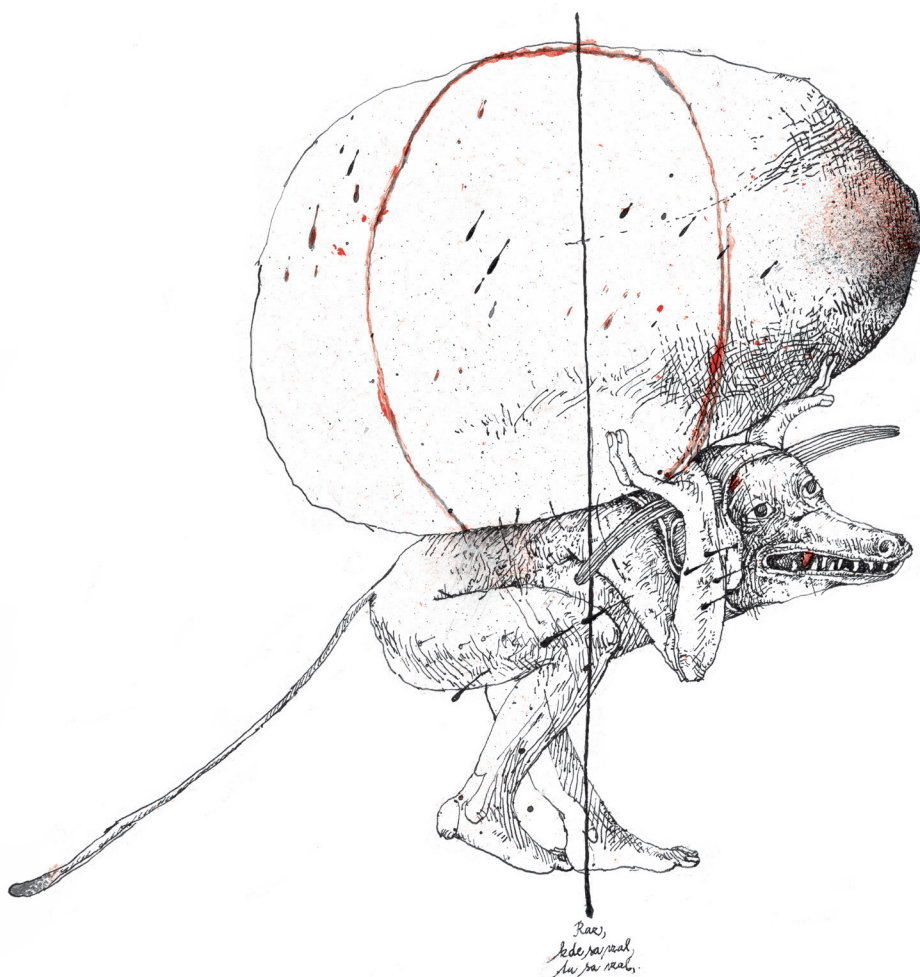
Kapitán Grimm zakotvil v Tetney a odtiaľ chcel kamene poslať kráľovi Ludovi. Veď svoju prácu si vykonal. Ale aj to zostalo iba na ňom! V celom Anglicku sa nenašiel nik, kto by kamene vládal zdvihnúť. Tak si Grimm a Boundel trochu odpočinuli a potom sa znovu dali do práce. Naložili si kamene na chrbty a vydali sa na cestu do kráľovho sídla. Šli, šli, no kamene boli čoraz ťažšie a ťažšie. Kapitán Grimm a sluha Boundel však na nič nedbali a plahočili sa ďalej a ďalej, čo im sily stačili. Konečne dorazili k mostu v Grainsby. Boundel naň vykročil prvý, prešiel most a poberal sa ďalej do Thoresby. Za ním vstúpil na most Malý Grimm s druhým kameňom, ale most takú ťarchu nevydržal a zrútil sa. Malý Grimm aj s kameňom spadol do vody. Ešteže po dlhom suchu nebolo vody v rieke Old Fleet veľa!

Medzitým Boundel oddychoval v Thoresby a veľmi sa čudoval, že Malý Grimm nechodí. Nechal kameň kameňom — veď nebolo nikoho, kto by ním pohol — a vrátil sa do Grainsby. Zazrel Grimma, ako sa vo vode mocije s kameňom. Pomohol mu vytiahnuť ho na breh a Grimm po krátkom oddychu pokračoval, potkynajúc sa pod ťažkým nákladom, až do Audeby. Tu si už však obidvaja museli oddýchnuť, veď sa ledva držali na nohách. A to bolo šťastie — aspoň pre ľudí v tomto kraji, kde sa horské hrebene striedajú s močariskami. Lebo kameňom bolo súdené zostať na tomto mieste. Darmo sa Malý Grimm a Boundel namáhali. Či kamene oťaželi, či im síl ubudlo, alebo hádam oboje, kameňmi už nepohli ani o kúštiček. Čo si mali chudáci počať? Malý Grimm rozkázal Boundelovi, aby ľuďom prezradil tajomstvo, ktoré začarované kamene skrývajú. Natešení ľudia uro-

bili, ako im Boundel poradil: šibali Boundelov kameň lieskovými prútmi, aby sa z oblohy spustil spásonosný dážď, a Grimmov kameň zasa, aby sa lúky a polia znova zazelenali a zarodili. A tak sa aj stalo.

Malý Grimm a Boundel sa pobrali svojou cestou a ľudia odvtedy prichádzali rok čo rok na toto miesto, šlahali kamene, kým sa krajina netopila v hojnosti a ľudia nemali všetkého nadostač, že ich to už ani netešilo a ostali zlí.

A ako sa to skončilo? Raz, kde sa vzal, tam sa vzal, zjavil sa znena- zdajky čert, schytil kamene a pod'ho! Viac kamene nik nevidel a ľudom sa zasa prichodilo trápiť ako predtým.

AKO VZNIKLA HORA WREKIN

Kedysi dávno žil vo Walese starý obor. Nik nevedel, ako a prečo obor zahorel nenávisťou voči starostovi zo Shrewsbury a všetkým jeho obyvateľom. Robil im všelijaké prieky, ale ani to mu nebolo dosť. Jedného dňa sa rozhodol, že zahatá rieku Severn, aby voda, čo sa vyleje z brehov, zatopila celé mestečko.

Ako si zaumienil, tak aj urobil. Nabral si na svoj ohromný rýľ hliny, koľko sa len zmestilo, a putoval niekoľko míľ odtiaľ do Shrewsbury. Ako sa to stalo, že zablúdil, to vám dnes veru už nik nepovie, asi mu hnev zatemnil zrak, lebo sa mu prihodilo, že namiesto do Shrewsbury šiel opačným smerom a prišiel do Wellingtonu, a ani to nezbadal. Dlhá cesta ho veru aj unavila; pot sa mu rinul z čela, fučal a dychčal pod ťažkým nákladom a veľmi si želal, aby už bol čím skôr pri celi.

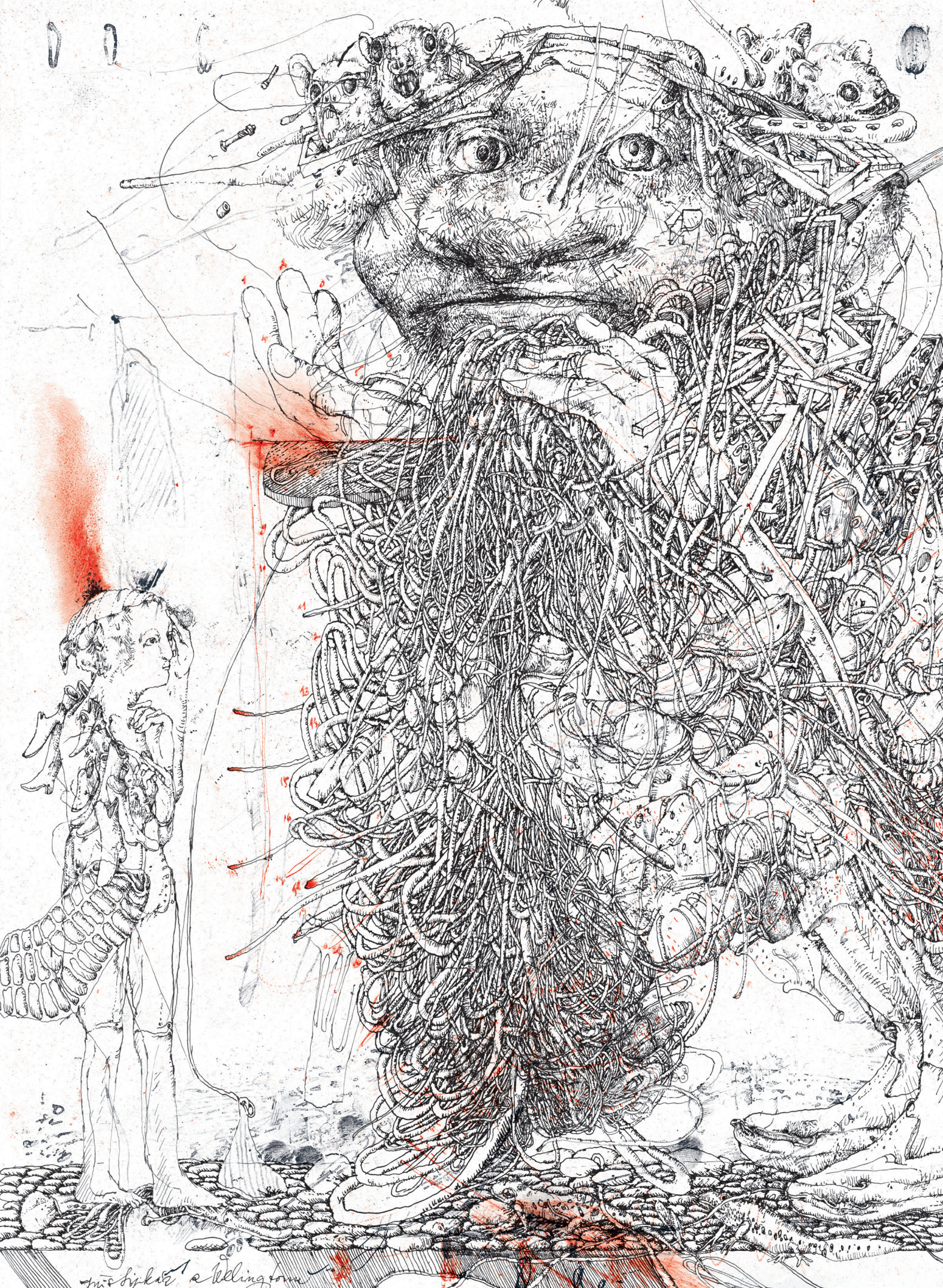
Ako sa tak trmáca s toľkou hlinou, ide mu oproti príštipkár z Wellingtonu s vrecom starých čižiem a topánok na chrbte. Príštipkár chodieval už roky z času na čas do Shrewsbury, pozbieral po domoch deravé topánky a zodraté čižmy a vo svojej dielničke ich opravoval. Nebolo mu veru všetko jedno, keď pred sebou zazrel obra, ktorý naňho volal:

„Hej, človeče, ďaleko je ešte Shrewsbury?“

„Shrewsbury?“ vraví príštipkár. „A čože ty tam máš za robotu?“

„Akože čo,“ srdí sa obor, „idem zahatať rieku Severn! Už dávno nenávidím starostu a ľudí v Shrewsbury. Vytopím ich a konečne budem mať od nich pokoj.“

No ale toto, veď to je hrôza, pomyslel si príštipkár. To sa nesmie stať, veď prídem o svojich zákazníkov, čo si potom počnem?

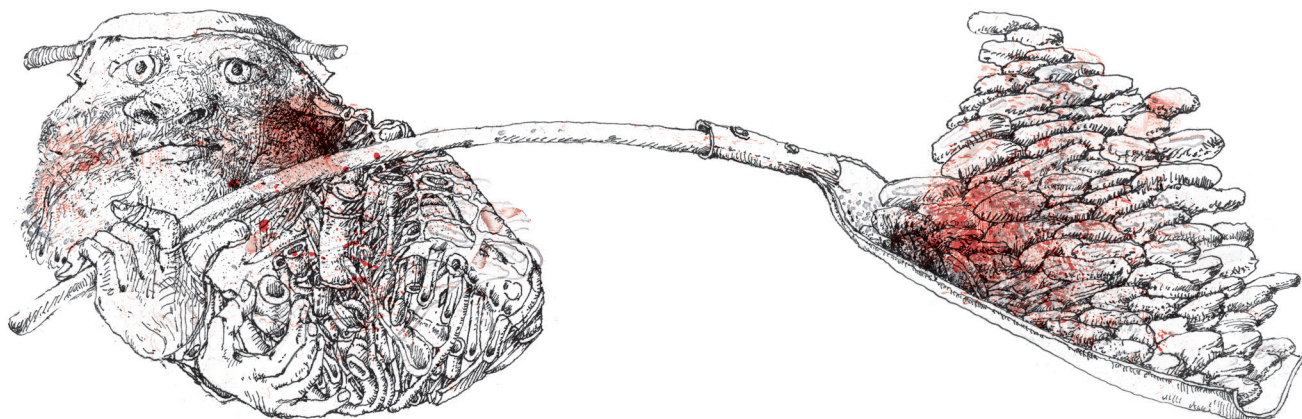
A nahlas vraví obrovi:

„Ej, veru sa ty s takým nákladom do Shrewsbury nedostaneš — ani dnes, ani zajtra. A vieš prečo? Len sa pozri na mňa! Ja odtiaľ práve idem, a to je veru poriadny kus cesty. Od tých čias, čo som vyšiel zo Shrewsbury, stihol som zodrať všetky tieto topánky a čižmy,“ rozvážuje dôvtipný príštipkár vrece a ukazuje obrovi tucty zodratých topánok a čižiem, čo si niesol na opravu.

„Och, och,“ vzdychá obor, „až taká je to diaľka? No, teraz vidím, že ta nedôjdem. Veľmi som ukonaný, ďalej už túto hlinu neunesiem. Vysypem ju tu a vrátim sa domov.“

A hneď tak aj urobil, vysypal hlinu na zem tam, kde práve stál, oškrabal si čižmy o rýľ a pobral sa domov do Walesu. Odvtedy o obrovi v celom grófstve Shropshire nik viac nechyroval. Ale predsa sa len obor nestratil bez stopy. Na mieste, kde zhodil tú zem, stojí odvtedy hora Wrekin. Toľký náklad hlíny obor niesol! A hlina, ktorú si zoškrabal z čižiem, sa nakopila do takej výšky, že je z nej vedľa vysokej hory Wrekin malý kopec Ercall.

Tak rozprávajú ľudia zo Shrewsbury, ktorí sa všetko dozvedeli od šikovného príštipkára, čo ich svojím dôvtipom zachránil.

DOBRODRUŽSTVÁ RYTIERA TOMA PALČEKA

Dávno, pradávno za vlády kráľa Artuša žil všemocný čarodejník Merlin, a ten poznal také všakovaké kúzla a mocné čary, že sa mu nik na svete nevyrovnal.

Jedného pekného dňa sa Merlin premenil na žobráka, a takto sa vybral na cestu po Anglicku. Putoval celý deň, až napokon večer ukonnaný prišiel k chalupe chudobného gazdu. Zabúchal na dvere a poprosil dobrých ľudí o jedlo a nocľah. Hoci boli chudobní, milo ho prijali a žena mu hneď doniesla najlepšie, čo v dome mali — mlieko v drevenej miske a kus čierneho chleba.

Merlina skromné jedlo osviežilo a milé privítanie veľmi potešilo. V chalúpke bolo čisto a príjemne, ale zdalo sa mu, že gazda a jeho žena sú akísi sklúčení a utrápení. Nedalo mu to pokoja a opýtal sa ich:

„Povedzte mi, dobrí ľudia, čo ste takí smutní, chýba vám azda dačo? Rozpovedzte mi svoje trápenie, hádam by som vám vedel pomôcť.“

„Ťažko nám pomôcť. Nám už vari ani niet pomoci,“ povedala žena so slzami v očiach. „Deti nám v dome chýbajú. Bola by som najšťastnejšia, keby sme mali aspoň jedno — syna, hoc aj takého malého ako mužov palec.“

Čarodejníkovi sa to veľmi zapáčilo: chlapček nie väčší ako palec, také dačo mu dosiaľ na um ani nezišlo!

„Neplač, dobrá žena, uvidíš, že sa ti tvoje želanie splní,“ utešoval ju Merlin. Ráno sa poďakoval za prístrešie, rozlúčil sa a pobral sa svojou cestou.

Myšlienka na chlapča malé ako palec mu nedala pokoja a aj sa chcel dobrým ľuďom odvdáčiť za pohostinstvo. Vybral sa preto rovnako za kráľovnou víl a požiadal ju, aby vyplnila ženino želanie. Keď ho kráľovná víl vypočula, veľmi sa zaradovala, lebo to bolo v jej moci. Merlinovi prisľúbila, že žene pomôže, lebo aj jej sa chlápätko maličké ako prst v ľudskom svete veľmi pozdávalo.

A tak sa aj stalo. O nejaký čas sa žene narodil chlapček, akého si želala — nebol veru väčší ako palec jej muža. To bolo radosti! A hneď sa pri novorodencovi zjavila aj kráľovná víl so svojimi družkami, pobozkala ho a dala mu meno Tom Palček. Potom prikázala vílam, aby ho obliekli. A víly nelenili:

*Do práce zatiahli aj pavúka,
ten na košielku nite usúkal.
Krajčír-rak vystrihol zas nohavice
z lupienkov bielej ruže — krásavice.
Ponožky ušili mu z púpavy.
To bolo smiechu, tanca, zábavy
na polianke, kde usilovné víly
z myšacej kože črievičky mu šili.
A keď mal Palček oblek hotový,
na hlávku dostal lístok dubový.*

Čas plynul a obaja rodičia sa nevedeli dosť natešiť svojmu dieťaťu. Od tých čias Tom Palček síce nenarástol ani o mačný mak, ale bol zato zo dňa na deň šikovnejší a bystrejší, a navyše zvedavý až hrôza! Hrával sa s ostatnými chlapcami, a kde mu sily nestačili, prekabátil ich, ako vedel. Keď prehral všetky guľky, nepozorovane vliezol do daktorého cudzieho plného vrecúška a napchal si vrecká, koľko sa mu len do nich vošlo. Potom zasa nebadane vyliezol a pridal

sa do hry. Ale raz sa mu to veru nevyplatilo. Práve chcel vyliezť s nakradnutou korisťou, ale chlapec, ktorému vrecúško patrilo, ho zbadal. Rýchlo zatiahol na vrecúšku šnúрку a Tom Palček zostal v klepci: telo mal vo vrecúšku, hlavu vonku a okolo hrdla sa mu sťahovala šnúrika! Čo teraz?

„Tak, a už ťa mám,“ pišťal chlapec, „tak to ty mi berieš moje guľky! No počkaj, teraz dostaneš, čo ti patrí!“

A chlapec zatiahol šnúрку chudákovi Tomovi tesne okolo hrdla a riadne vrecúškom zatriasol, až Tomovi všetky kosti sprášali.

„Nechaj ma, pusť ma,“ prosil Tom Palček chlapca. „Už to viac neurobím,“ sľuboval.

Po takejto príučke to veru viac neurobil, ale zato na iné huncútstva ho vždy bolo dosť a musel byť všade, pri každej nezbede.

Jedného dňa Tomova matka chystala puding. Tom musel byť — ako inak — pri tom. Vyškriabal sa až na okraj misky a horel zvedavosťou, ako sa to robí. Ale nanešťastie sa mu na klzkom okraji znezhady pošmykla noha a milý Tom sa ani nenazdal, a už bol až po uši v pudingu. Jeho matka si to nevšimla, zamiešala ho a dala variť do hrnca.

Lepkavá zmes zalepila Tomovi uši, oči, ba i ústa, že ani hláska nevládal vydať, ale len čo zacítil, že sa voda začína zohrievať, metal a hádzal sa v hrnci zo všetkých síl. Keď Tomova matka videla, že sa v hrnci robí čosi nezvyčajné, naľakala sa, že sú v tom hádam dajaké čary, schytila hrniec a vyhodila ho aj s pudingom za dvere.

V tej chvíli šiel po ulici okolo ich domu chudobný drotár a zbadal pred domom hrniec s pudingom. Veľmi sa zaradoval, veď také šťastie ho veru nestretne každý deň. Vzal puding aj s hrncom a natešený si ho vložil do tanistry. Medzitým si Tom ako-tak pozotieral zmes z tváre a úst a dal sa do hlasitého kriku. Chudákovi drotárovi ani nebolo viac treba — preľakol sa, že zobral nejaký počarený puding, nenil, vyhodil ho z tanistry a vzal nohy na plecía.

Puding padol na zem a rozprskol sa na všetky strany. Úbohý Tom sa riadne doudieral, ale podarilo sa mu z pudingu vyliezť. Zalepený od hlavy po päty, ubolený a ukonaný sa horko-ťažko domotkal domov. Matka ho už ani len spoznať nemohla, len rukami zalamovala nad tol'kou skazou. Ale nadovšetko jej bolo ľúto malého synčeka. Starostlivo ho poumývala v čajovej šálke, poláskala a uložila do postieľky.

Keď sa Tom prebudil, už sa večerilo a matka musela ísť podojiť kravy. Vzala Toma so sebou, aby ho mala stále na očiach. Cestou sa strhol prudký vietor. Matka sa naľakala, že by Toma mohlo odviať, tak ho rýchlo priviazala tenkou šnúročkou o bodliak na lúke. Ako tak dojila, krava sa pokojne obzerala dookola a zrazu zazrela bodliak a dubový lístok, čo Tom nosil na hlave. Natiahla krk a už mala bodliak, dubový list i Toma v papuli a pokojne prežúvala. Keď sa Tom ocitol v tme a zhora-zdola samé zubiská, hrozne sa naľakal.

„Mama, mama!“ pustil sa do kriku.

„Tom, synček môj, kde si mi?“ volala prestrašená matka.

„Tu som, mama, tu, v papuli našej kravy!“ kričal Tom, čo mu hrdlo stačilo.

Nešťastná matka zdúpnela od hrôzy, potom sa pustila do náreku a nevedela, čo si počať. Už sa lúčila so svojím synčekom, keď tu zrazu milá kravka, asi prekvapená krikom, — vyplula všetko, čo mala v papuli. A Tom už letel na zem, mama len-len že stačila rozprestrieť zásteru a chytiť ho. Bol by si hádam všetky kosti pri takom páde polámal. Matka si ho pritúlila a zanesla domov. Odvtedy z malého nezbedníka nespustila oka.

Dni sa míňali a Tom začal chodiť s otcom na pole. A veru aj pomáhal: poháňal voly a vyháňal kravy na pašu. Ako to robil? Nič ľahšie. Otec mu urobil zo stebielka slamy bičík, posadil ho volovi alebo krave do ucha a Tom vykrikoval a poháňal ako naozajstný pohonič.

Všetko by bolo bývalo dobre, keby sa jedného dňa Tom z ucha ne-vyšmykol a nespadol rovno do vyoranej brázdy. Nad polom práve letel havran. Keď zazrel, že dolu v brázde sa dačo hýbe, prudko sa zniesol k zemi, schytil malého Toma do zobáka a už aj letel preč. Len čo Tom zbadal, čo sa s ním robí, začal sa zo všetkých síl brániť: metal sa, kopal nohami, šibal havrana bičíkom, až ho ten konečne pustil. Otvoril zobák a Tom letel-letel a šťastlivo dopadol na mäkký trávnik v krásnej záhrade. Živý a zdravý vyskočil na rovné nohy, ale beda! Záhrada síce bola krásna, uprostred sa týčil nádherný zámok a okolo sa do diaľky vlnilo more, ale to všetko bolo v cudzej krajine a patrilo starému obrovi Grumbovi. A ten, keď videl havrana letieť nad svojou záhradou, nelenil, zišiel z terasy zámku a tam zočil malého Toma. Schmatol ho do dvoch veľikánskych prstov a zhltol ako malinu. Ani si nepomyslel, že mu malý Tom môže v bruchu narobiť galibu! A Tom Palček sa veru nedal. Už si pomaly zvykol na trápenie a dobrodružstvá, čo mu osud podchvíľou schystal, a bojoval, ako vlád-dal. Skákal, kopal a behal v obrovom bruchu, až to obor nevydržal a radšej vyplúľ Toma do mora, aby sa zbavil tej strašnej bolesti.

Ale ani tu nečakalo Toma nič dobré. Len čo sa ocitol vo vode, pre-hltla ho veľká ryba. Utrápený toľkými nehodami by už hádam bol zahynul, ale ryba sa čoskoro chytila do siete a odtiaľ putovala rov-no do kráľovskej kuchyne. Tom medzitým od únavy zaspal. Neču-do, toľko zážitkov ho riadne unavilo. Kuchár rozrezal rybu a od pre-kvapenia vyvalil oči. V rybe pokojne spal chlapček malý ako palček. Kuchár nemeškal, opatrne vzal chlapča do ruky a odniesol rovno ku kráľovi Artušovi. Tam na kráľovom okrúhlom stole sa Tom prebudil.

„Kto si, človečik, a ako si sa sem dostal?“ prihovoril sa mu kráľ Artuš. Tom mu vyrozprával celé svoje putovanie od chvíle, čo ho na poli schytil havran do zobáka a zaniel sol do ďalekej krajiny. Kráľovi Artušovi sa maličký, ale odvážny Tom tak zapáčil, že si ho ponechal

na svojom dvore. Vymenoval ho za najmenšieho kráľovského šaša a Tom si svojimi šibalsťami a kúskami čoskoro získal nielen kráľa a kráľovnú, ale celý dvor, ba obľúbili si ho aj rytieri okrúhleho stola.

Kráľ Artuš ho brával so sebou i na poľovačky. Ak náhodou prišla búrka, dážď alebo iný nečas, skryl sa Tom kráľovi do vrecka na veste a pokojne si pospal, kým zasa nevyšlo slnko.

Jedného dna si kráľ Artuš všimol, že Tom sedí pri stole akýsi posmutnený.

„Čo je, Tom, stalo sa ti dačo?“ spytuje sa kráľ.

„Ale nie, pane,“ odpovedal Tom Palček, „len som rozmýšľal, ako sa asi vodí mojim rodičom. Dávno som ich už nevidel. Iste si myslia, že som vo svete zahynul.“

„Tvoji rodičia?“ prekvapil sa kráľ Artuš. „Ozaj, a sú tiež takí malí ako ty, priateľ môj?“

„Nie, pane. Moji rodičia sú veľkí a silní ako ty,“ odpovedal Tom, „ibaže nie sú takí bohatí. Žijú v malej chalúpke na dedine.“

„Keď je tak,“ vraví kráľ, „vyber sa domov a navštív ich, Tom. A na cestu si z mojej pokladnice vezmi toľko zlata a striebra, koľko len unesieš, nech majú tvoji rodičia radosť.“

Tom sa kráľovi poďakoval za jeho veľkodušnosť a chystal sa na cestu. Urobil si z rybacieho mechúra meštek a v kráľovskej pokladnici si vybral najväčší peniaz, aký uniesol. Bola to strieborná trojpenca. Len-len že si toľký náklad vládol vyložiť na plece, ale odhodlane sa vydal na cestu.

Cesta trvala dlho. Tom odpočíval viac ako sto ráz, prekladal si bremeno z pleca na plece, ale po dvoch dňoch a dvoch nociach prišiel predsa len šťastlivo aj s peniazom k rodnej chalupe.

To bolo radosti! Rodičia sa nevedeli vynatešiť, že sa ich maličký syn vo veľkom svete nielenže nestratil, ale našiel si službu na dvore kráľa Artuša a priniesol im ešte aj toľký majetok!